

CÜCÜK DEFİNESİ¹

CONSTANS II (CONSTANTINUS III) NİN SOLİDUSLARI

MUSA KURUM

Ankara Ankeoloji Müzesi Uzmanı

Ankara, Çubuk ilçesinin Cücük Köyü, Yazıcıoğlu Mecrasında bulunmuş olup, ihbar üzerine müsadere edilen 46 adet altın sikke, 1971 yılı Aralık ayında Müzeye alınmış ve Sikke Seksiyonunda 1971 envanter numarasına kaydedilmiştir.

Çubuk Jandarma Birlik Komutanlığı raporlarında definenin 46 adetten fazla olduğu ve bir kap içinde bulunduğu kaydedilmektedir. Sikkelerin tek bir devreye ait oluşu da bunun böyle olacağını doğrular. (Levha I, Resim I, II)

Yazı konumuz define, Bizans'ın parlak devri içinde yer alır. Constas II (Constantinus III) M.S. 641 - 668 Soliduslarıdır. Constantinople da darp edilmişlerdir. Ağırlıkları: 4,38 - 4,52 gram arasında değişir. Bu sikkelerden:

I — No: (I - 32) ye kadar olan 32 adet, M.S. 654 - 659 yılları. (Ön yüzde: Constans II ve Constantine IV ün büstleri. Arkada: Haç)

II — No: (33 - 37) ye kadar olan 5 adet, M.S. 659 - 668 yılları (Önde: iki büst, Arkada: iki figürin ve figürinler arasında 3 basamak üzerinde haç.)

III — No: (38 - 45) e kadar olan 8 adet, M.S. 659 - 668 yılları. (Önde: iki büst, Arkada: iki figürin ve aralarında dünya üzerinde haç).

IV — No: (46) yalnız son bir adet sikke, M.S. 659 - 668 yılları. (Önde: büst, Arkada: üç figürin) olmak üzere dört tip gösterir.

CONSTANS II (Constantinus III)
M.S. Eylül 641 - Eylül? 668

M.S. 641 yılında Heraclius ve büyük oğlu Heraclius Constantine'nin ölümünü daha sonrada imparatoriçe ve oğlu Herac-lonas'ın kovulmasını, Constantinus III ün tahta çıkması takip eder².

Konuşma dilinde daima Constans II olarak bilinmesine ve tarihe de böyle geçmesine rağmen sikkeler üzerinde imparatorun adı açıkça Constantinus olarak gösterilmiştir³.

Kırallığın ilk yılları, senatonun yardımı ile, az çok başarılı geçmiştir. Kıbrıs'a hücum edilmiş, Rodos yağma edilmiş, Ermenistan kaybolmuş, bütün bunlara rağmen topraktan kaybedilmemiştir⁴. Fakat 648 de naiplerinin adına çıkardığı TUIIOS fermanı ile halkın sevmediği kişi haline gelmiştir. 656 yılında çeşitli şans denemelerinden sonra Suriyelilerle antlaşma yapmış ve dikkatini batıya çevirmiş. Slavların Balkanlarda yaptıkları tahribatı

² R. A. G. Carson, Coins Ancient, Mediaeval and Modern. P. 204.

³ Hugh Godacre, A Handbook of the Coinage of the Byzantine Empire. P. 102.

⁴ Warwick Froth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume. I. P. XXVIII, XXIX.

¹ Bu eserleri neşretmeme izin veren, Ankara Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Raci Temizer'e ve çalışmalarında yardımcı olan Nümizmat Sayın Saadet Taner'e teşekkür ederim.

önlemiş ve mücadeleyi başarmıştır. Constans II nin son üç yılını doğuyu yeni bir sistem altında tanzim için geçirmiş, "Thematic" sistem adı ile, hükümet topraklarının geniş bir alan içinde askeri haritasını yaptırmış, sivil ve askeri idareleri birleştirerek, bir generalin emrine vermiş, yeni bir orduyu hemen batıya göndermiştir.

M.S. 662 de Constantinople'u terk etmiş ve birdaha dönmemiştir. Yolu üzerinde İtalya'ya uğramış, Atınayı ziyaret etmiştir. Şehri terk ettiklerinde saray mensupları beraberlerinde çok miktarda altın götürmüşlerdir. Bunlar Askylepion da gömülü olarak bulunmuştur. Son yıllarda ikâmetgahını Syracuse'ye taşımış 668 e kadar orada yaşamış ve 27 yıl saltanattan sonra bandoda hizmetçisi tarafından öldürülmüştür.

CONSTANS II'NİN Sikkeleri

Constans II zamanında Heraclius'un faaliyette bulunan 12 darphanesinden ancak 5 tanesi kalmıştır. I — Constantinople, II — Sicilia, III — Cartaca, IV - Roma, V — Ravenna.

Constans'ın Heraclius'a benzeyen sikkeleri de onunki gibi üç grupta incelenir. Buna aile fertleri de ilave edilmiştir. Constantinople Solidus örneklerinde sabitleşmiş, arka yüzde basamak üzerinde haç devam edegelmiştir. Krallığının ilk devirlerinde oğlu Constantine IV'ün Augustus oluşuna kadar ön yüzde tip yalnız Constans'ı gösterir. Önceleri sakalsız veya kısa sakallı, daha sonra uzun sakallıdır. Altın ve gümüş sikkelerine kesin bir tarih verilemez. Başlıca tarihleme ölçüsü altın sikkeler üzerindeki tek büstle daha güç olup, sakalsız büstü 641 de başlar. İmparator o zaman 11 yaşındadır. Birkaç yıl içinde takriben 646 da sikkelerinde kısa sakallı olarak görülür. Uzun sakallı tipi ile, ilk görünüşü M.S. 651 - 652. Bu tarihte 21 yaşındadır⁵. Burada portre daha resmi ve Herac-

lius modelinde yapılmıştır. Atina (Askylapion) buluntuları muhtemelen 662 de gömülmüştür⁶. Constans II'nin Atina'yı ziyareti 662 yılıdır. Bu altın Soliduslarında İmparator iki tipte üç oğlu ile beraber görülür. Önyüzde yazı: DN CONSTANTINVS PP AVG ve değişik kısaltmaları mevcuttur. Portrelerinde Constans, gözbebeği oyularak veya yuvarlak yapılarak belirtilmiş ve vahşi bir görüntü verilmiştir. Saç ve sakalı ile, tasvir edilmiştir. Gnom'un⁷ başlığına benzeyen miğfer acaip görünüştedir. Arka yüzde yazı: VICTORIA AVG 659 da Heraclius ve Tiberius'un Caesarlığa yükselmelerinden sonra, Soliduslar da ortada kudret haç'ı ve iki tarafta Heraclius ve Tiberius, önyüzde: Constans II ve oğlu Constanine IV (Baba ve büyük oğlu) ün büstleri bulunur. Yazı her ikisinin adı ile, DN CONSTANTINVS CONSTI⁸ olarak yazılmıştır. Yine bu yılları takiben 659-668 ön yüzde Constans yalnız ve arkada: üç oğlu yer alır.

Semissis ve Tiremissisler hâlâ Constans'ın profil portresi ile, basılmaya devam etmiştir, Fakat stil Roma Devrinden uzaklaşmıştır. Constans II nin altın sikkeleri Cartaca'da çok miktarda darp edilmiş ve bu devrin sikkeleri dikkate değer şekilde önem kazanmıştır. Birinci seri ilk iki grubu içine alır. 659 a kadar kalın ve tıknaz yapıda, fakat ikinci seri bütün üç grubun içine girer ve daha ince darplardır. Küçük altın sikke örnekleri de bu darphaneye mal edilir.

Bronz sikkelerde imparator genellikle, büstle gösterilir. Ayakta figür olarak değil. Kıymet markları genellikle Romen harfleriyle gösterilmiştir.

Gümüş Hexagram, Heraclius'un DEVS ADIVT ROMANIS tipinde devam

⁶ Svoronos, Journ. Internat. d'arch. num. 1904. P. 143 f.

⁷ Gnom, yer altındaki hazinelerin bekçileri farz olunan biçimsiz cüceler.

⁸ Warwick Wroth, Catalogue o the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume I. P. 259.

⁵ Warwick Wroth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume I. P. 255.

etmiştir. Altın sikkelerde olduğu gibi gümüş sikkelerde de üç grup görülür⁹.

Bronz sikkeleri altın ve gümüşe nazaran fena darpedilmişlerdir. 5. yüzyılın darpları ikiye hatta üçe bölünerek kullanılmıştır. Bu sikkelerin çoğu üzerinde αυεωθις yazısı görülür.

Sicilya'da Heraclius zamanında onun damgasını taşıyan sikkelerin üzerine yeniden darp edilmiştir. Bronz sikkelerin uzun bir serisi Sicilya'da darp edilmiştir. Kaba kıymıt damgaları dikkatı çeker. Uzun sakalı ile, çirkin portresi ile İtalya Soludus-

ları farklıdır. Temiz stilde örnekler Roma'ya verilir.

CONSTANS II (Constantinus III)

M. S. Eylül 641 - Eylül ? 668

CONSTANTINUS IV POGONATUS, Constans II nin oğlu; M. S. 654 te Augustus ünvanı ile.

Heraclius ve TİBERİUS, Constans II nin oğulları M. S. 659 da Caesar ünvanını almışlardır.

Darphaneleri; I : Constantinople; II-Cartaca. III-Sicilia IV-Roma V-Ravenna.

⁹ R. A. G. Carson, Coins, Ancient, Mediaeval and Modern. P. 204-205.

¹⁰ Warwick Wroth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume. I. P. 259

CONSTANTİNOPLÉ (İstanbul)

M.S. 654 - 659

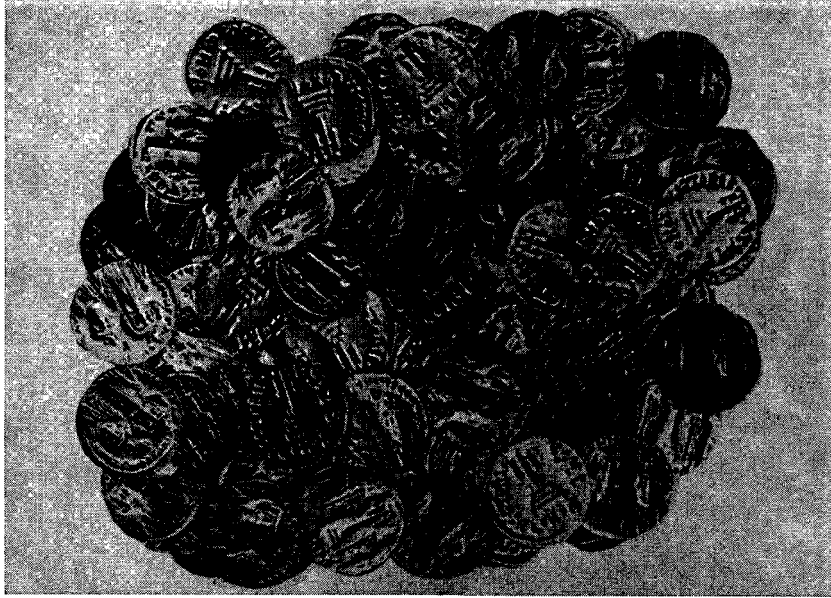
No: 1	No: 6
Önyüzde : DN CONSTANTINVSCONSTI yazı aşınmış.	Önyüz : No: I e benzer.
Constans II nin büstü uzun sakallı ve bıyıklı, sağda daha küçük Constantine IV ün büstü sakalsız, herikisi de cepheden. Paludamentum ve zırhlı. Başlarında dünya üzerinde bir haç bulunan taç giyili. Başları arasında küçük haç.	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda A 20 mm. 4.46 gram ↓ (Levha II)
Arkayüz: VICTORIA AVQU Δ	No: 7
Haç, üç basamak üzerinde. Altta CONOB	Önyüz : No: I e benzer.
20.5 mm. 4.52 gram. (Levha: II) ↓	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.47 gram ↓ (Levha II).
No: 2	No: 8
Önyüzde: No: I e benzer.	Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 4.48 gram (Levha: II) ↓	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.40 ↓ gram (Levha: II)
No: 3	No: 9
Önyüz : No: I e benzer.	Önyüz : no I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 5.50 gram (Levha: II). ↓	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.47 gram ↓ (Levha : II)
No: 4	No: 10
Önyüz : No: I e benzer.	Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 4.48 gram. (Levha: II) ↓	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 19 mm, 4.45 gram ↓ (Levha : II)
No: 5	No: 11
Önyüz : No Ie benzer.	Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, monogram aşınmıştır A 20 mm. 4.42 gram (Levha II) ↓	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.45 gram ↓ (Levha : II)
	No: 12
	Önyüz : No: I e benzer.
	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 19,8 mm, 4.45 gram (Levha III)

- No: 13
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda Γ
20 mm, 4.40 ↓ gram (Levha: III)
- No: 14
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda Γ
19,8 mm 4.40 gram ↓ (Levha: III)
- No: 15
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda Γ
20,4 mm 4.42 gram ↓ (Levha: III)
- No: 16
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda Γ
21 mm. 4.45 ↓ gram (Levha: III)
- No: 17
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : I e benzer yazının sonunda A
20 mm, 4.47 gram ↓ (Levha: III)
- No: 18
Önyüz : No I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda ε
20 mm 4.43 gram ↓ (Levha: III)
- No: 19
Önyüz : No. I e benzer.
Arkayüz : No I e benzer yazının sonunda ε
20 mm 4.49 gram ↓ (Levha: III)
- No: 20
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda ε
20.5 mm 4.43 gram ↓ (Levha: III)
- No: 21
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda √
20 mm 4.45 gram ↓ (Levha: III)
- No: 22
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No : I e benzer yazının sonunda H
20 mm 4.40 gram ↓ (Levha: III)
- No: 23
Önyüz : No : e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda H
20 mm 4.40 gram (Levha IV)
- No: 24
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No : I e benzer yazının sonunda H
19.4 mm 4.40 gram ↓ (Levha: IV)
- No: 25
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No : I e benzer yazının sonunda .
20 mm 4.40 gram ↓ (Levha: IV)
- No: 26
Önyüz : No I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda θ
19.5 mm 4.49 gram ↓ (Levha: IV)
- No: 27
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda Γ
20 mm 4.50 gram ↓ (Levha: IV)
- No: 28
Önyüz - No : I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda I
20.2 mm 4.48 gram ↓ (Levha IV)
- No: 29
Önyüz : No I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda I
21 mm, 4.43 gram ↓ (Levha IV)
- No: 30
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No I e benzer yazının sonunda I
20.5 mm, 4.48 gram ↓ (Levha IV)
- No: 31
Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda I
19.5 mm, 4.38 gram ↓ (Levha IV)
- No: 32
Önyüz : No I e benzer.
Arkayüz : No: I e benzer yazını sonunda I
19.8 mm, 4.48 gram ↓ (Levha IV)
- No: 33
Önyüz : Constans II nin büstü uzun sakallı ve bıyıklı, sağda daha küçük Constantine IV ün büstü sakalsız, herikiside cepheden paludamentum ve zırhlı. Başlar arasında küçük haç, Constans'ın başında miğfer, dünya ve üzerinde haç, Constantine dünya üzerinde haç bulunan taç giymiştir.
Arkayüz : VICTORIA AVQUA
Üç basamak üzerinde haç, solda Haraclius, sağda daha kısa figür Tiberius, herikiside sakalsız cepheden üzerinde uzun elbise, başlarında haçlı taç giyili, sağ ellerinde haçlı dünyayı taşırlar. Altta CONOB.
19.5 mm, 4.43 gram ↓ (Levha V)
- No: 34
Önyüz : No: 33 e benzer.
Arkayüz : No: 33 e benzer yazının sonunda €
19 mm, 4.40 gram ↓ (Levha: V)
- No: 35
Önyüz : No: 33 e benzer.
Arkayüz : No : 33 e benzer yazının sonunda V ?
19.5 mm, 4.50 gram ↓ (Levha: V)
- No: 36
Önyüz : No: 33 e benzer.

- Arkayüz : No 33 e benzer yazının sonunda H
20.5 mm, 4.50 gram ↓ (Levha: V)
No: 37
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 33 e benzer Monogram aşınmış.
20.5 mm, 4.47 gram ↓ (Levha: V)
No: 38
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : Dünya üzerinde uzun haç, solda Heraclius,
sağda Tiberius, herikisi de sakalsız ayakta,
cepheden. Başlarında haçlı taç, ellerinde
haçlı dünya taşlılar. Altta CONOB. Ya-
zının Sounnda S
18.5 mm, 4.43 gram ↓ (Levha V)
No: 39
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 e benzer yazının sonunda A
19 mm, 4.50 gram ↓ (Levha: V)
No: 40
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 e benzer yazının sonunda T
19.mm, 4.46 gram ↓ (Levha VI)
No: 41
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 e benzer yazının sonunda I
19.8, mm, 4.45 gram ↓ (Levha VI)
- No: 42
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 : benzer yazının sonunda I
19.5 mm, 4.47 gram ↓ (Levha: VI)
No: 43
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No 38 e benzer yazının sonunda 0
19.5 mm, 4.49 gram (Levha: VI) ↓
No: 44
Önyüz : No: 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 e benzer yazının sonunda A
20 mm, 4.49 gram ↓ (Levha: VI)
No: 45
Önyüz : No 33 e benzer.
- Arkayüz : No: 38 e benzer yazının sonunda S
19.5 mm, 4.49 gram (Levha VI)
No: 46
Önyüz : Constans II (Constantinus III) ün büstü,
uzun sakal ve bıyıklı, cepheden Paluda-
mentum ve zırhlı, başında tuğlu miğferi,
sağ elinde haçlı dünyayı tutuyor.
- Arkayüz : üç figür ayakta ve cepheden, ortada Cons-
tantine IV, sağda daha kısa figür Heraclius,
Solda Tiberius, her üçü de sakalsız uzun
elbiseli ve başlarında haçlı taçları var. Sağ
ellerinde haçlı dünyayı taşlılar. Altta CO-
NOB.
19.4 mm, 4.47 gram. (Levha VI-VII ↓

Resim. 1

Resim. 2

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M. S. 654-668

CÜCÜK DEFİNESİ

Levha : II

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)
M.S. 654-659

12.

13.

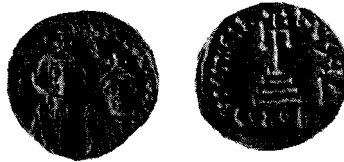
14.

15.

16.

17.

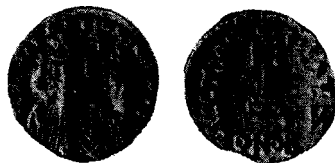
18.

19.

20.

21.

22.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M.S. 654-659

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

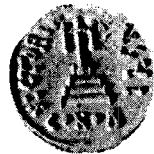
30.

31.

32.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M.S. 654-659

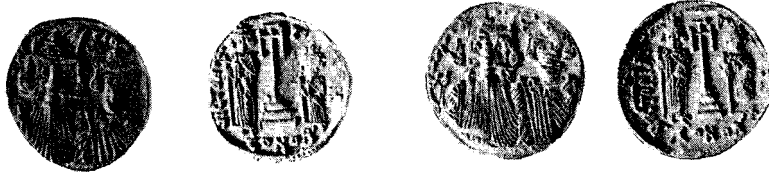

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M.S. 659-668

Levha : VI

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M.S. 659-668

46.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M. S. 659-668